

Environmentálne technológie a ekologické inovácie ponúkajú riešenia a príležitosti

Namiesto úvodu

„Vedecké dôkazy sú združujúce: zmena klímy je vážnym celosvetovým ohrozením, ktorá si vyžaduje celosvetové riešenie. Ak nebudeme konať, celkové náklady a riziká súvisiace so zmenou klímy by mohli narásť na 20 % HDP alebo aj viac.“

The Stern Review: The Economics of Climate Change

„Ludská činnosť zatažuje našu planétu tak, že už nemôžeme považovať za samozrejmé, že sa jej ekosystémy uchovávajú pre budúce generácie. 60 % svetových ekosystémov je poškodených alebo sa využívajú neudržateľným spôsobom.“

UN Millennium Ecosystem Assessment, 2005

„Ekologická stopa“ ľudstva medzičasom presahuje schopnosť regenerácie Zeme asi o 20 %. Za posledných 20 rokov sme vyvíjali príliš veľké nároky na schopnosť Zeme znášať náš spôsob života a musíme s tým prestať. Musíme zosúladiť našu potrebu so schopnosťou regenerácie prírody, ako aj s jej schopnosťou absorbovať náš odpad. V opačnom prípade riskujeme, že dôjde k nezvratným škodám.“

WWF, Living Planet Report, 2006

Životné prostredie aj napriek všetkým snahám je čoraz viac ohrozené oveľa vyšším tempom, ako sa pôvodne očakávalo. Na odvrátenie tejto hrozby sú potrebné systematické a súdržné opatrenia na európskej a celosvetovej úrovni, ktoré treba prijať a konať podľa nich hneď teraz. Ako konať čo najúčinnejšie a v pravý čas? Použitím správnych nástrojov na podporu inovácie je možné čeliť výzvam, ktoré stoja pred ľudstvom aj za súčasného zachovania hospodárskeho rastu. K dosia-

hnutiu pokroku je však potrebné pretvoriť priemyselné postupy, produkty a podnikateľskú prax. Na rýchle napredovanie je potrebné podporovať a využívať ekologické inovácie a environmentálne technológie, keďže technológia sa na vzniku environmentálnych problémov podieľala, ale môže sa na druhej strane podieľať aj na ich riešení.

Vychádzajúc z definície ekologických inovácií – sú to akékoľvek inovácie prospešné životnému prostrediu vrátane inovácií v oblasti technológií, postupov a podnikania, snahou Európskeho spoločenstva je, aby ekologické inovácie prenikli do všetkých priemyselných odvetví. Pomocou vhodných opatrení, t. j. finančnou podporou alebo reguláciou, sa tieto môžu podporiť a môžu sa nasmerovať trhové mechanizmy na dosahovanie cieľov obnovenej Lisabonskej stratégie spoločenstva.

Trendy a vývoj v EÚ

Podiel európskych ekologických priemyselných odvetví na hospodárstve EÚ je významný, rýchlym tempom narastá a v roku 2006 predstavoval 2,1 % HDP EÚ. K ekologickým priemyselným odvetviam patria najmä: technológie na znižovanie znečistenia ovzdušia, z oblasti manažmentu odpadových vôd, manažmentu odpadov, sanácie pôdy, obnoviteľnej energie a recyklácie. Procesy a služby v ekopriemysle predstavovali v roku 2006 okolo 3,5 milióna pracovných miest na plný úväzok, pričom tento údaj narastá.

Z hľadiska dosiahnutých výsledkov v jednotlivých konkrétnych sektoroch sa zaznamenáva silný rast. V celosvetovom meradle za roky 2000 - 2005 vzrástlo využívanie veternej energie o 20 - 25 %. Sektor recyklácie tuhého odpadu v EÚ vykazoval v období rokov 2000 - 2004 ročný rast 4,5 %. Na celosvetovom trhu sa v oblasti fotovoltiky v budúcnosti očakáva rast 25 - 30 % a v oblasti manažmentu vôd sa počas rokov 2007 - 2017 očakáva ročný rast 6 %.

Z hľadiska pôsobenia na celosvetových trhoch majú európske podniky pôsobiace v ekopriemysle silnú pozíciu, čo predstavuje cca tretinový podiel na globálnom trhu. V tomto trende však vo väzbe nenaplnenia celkového cieľa EÚ - 3 % HDP pre investície do výskumu a vývoja - sa očakáva zmena, pričom vedúce postavenie na globálnych tr-

Slávnostné odovzdávanie ocenenia Environmentálne vhodný výrobok ministrom životného prostredia Ing. arch. Jaroslavom Izákom konateľovi spoločnosti FESTAP, s. r. o., Bratislava Ing. Alfonzovi Moravčíkovi, CSc.

hoch obsadia Spojené štáty americké a Čína.

Podľa obnovenej Lisabonskej stratégie EÚ majú environmentálne technológie významný hospodársky, environmentálny a zamestnanecký potenciál. Akčný plán pre environmentálne technológie (ETAP) sa na základe dosiahnutých výsledkov za obdobie 2004 - 2006 aj v rámci obnovenej stratégie udržateľného rozvoja EÚ označuje ako nevyhnutný z hľadiska riešenia problémov klimatických zmien, čistejšej energie a udržateľnej spotreby a výroby. ETAP bol zavedený v Spoločenstve v roku 2004. Jeho hlavným cieľom je stimulácia ekologických inovácií a používanie environmentálnych technológií v širšom rozsahu. Na dosiahnutie tohto cieľa Európska komisia odporučila pre členské krajiny 28 opatrení, ktoré môžu vo väzbe na národné podmienky implementovať.

Opatrenia zahŕňajú najmä tieto oblasti:

- Podpora zlepšenia a rozšírenia cieleného výskumu a vývoja a zavádzania výsledkov do praxe, kde by mali byť pri využívaní výsledkov výskumu nápomocné novovznikajúce technologické centrá a Európsky technologický inštitút.
- Ustanovenie Európskej siete pre technologické skúšobníctvo, vytvorenie environmentálnych štandardov a overovanie výkonu a environmentálnych technológií. Tu by mal zotrvať v budúcnosti formujúci sa nový európsky systém overovania environmentálnej výkonnosti a účinnosti nových technológií (ETV).
- Stanovenie cieľov zameraných na environmentálnu výkonnosť kľúčových procesov, výrobkov a služieb využívaním zavedených schém environmentálneho označovania, ekodizajnu, hodnotenia nákladov na životný cyklus produktov (LCC), systémov environmentálneho manažérstva (EMS, EMAS), pričom tieto ciele by sa mali sústreďovať na sektory s vysokým ziskom: súkromná doprava, stavebníctvo, odvetvie recyklácie a odpadových vôd, potravinárstvo a výroba nápojov.
- Motivácia väčších finančných investícií do environ-

Matador

Environmentálne vyhlásenie

Akreditovaný environmentálny overovateľ ASTRAJA, s.r.o.
(akreditácia číslo E-005, schválená SNAS dňa 12.2.2006)
porúčajúce platnosť tohto environmentálneho vyhlásenia Matador a.s.
podľa Nariadenia Európskeho parlamentu a rady (ES) č. 761/2001

Vedúci environmentálneho overovania ASTRAJA, s.r.o.,
RNDr. Dušan HELFER, dňa 12.5.2006 v Nitre

mentálnych technológií vrátane znižovania rizika investícií využívaním rizikového kapitálu a podpory sociálne a environmentálne vhodných investícií prostredníctvom aktívneho zapojenia finančného sektora, zamerania kohéznej politiky na ekoinováciu a iniciatív Európskej investičnej banky (EIB) a Európskeho investičného fondu (EIF).

- Vytvorenie finančných nástrojov pre obnoviteľné zdroje energie a energeticky účinné technológie, pričom je potrebné klásť dôraz na technológie znižujúce emisie skleníkových plynov, energetickú efektívnosť a energetické technológie zamerané na nízku úroveň emisií, najmä technológie na zachytávanie a sekvestrácie uhlíka (CCS), pričom medzi dôležité opatrenia patria:

- zvýšenie energetickej efektívnosti osvetlenia v kanceláriách verejného sektora a pouličného osvetlenia do roku 2008,

- zvýšenie využívania energeticky efektívneho osvetlenia v domácnostiach do roku 2009,

- inovácie a úspory energie v budovách,

- 20 % podiel energie z obnoviteľných zdrojov na celkovej spotrebe energie EÚ do roku 2020,

- minimálny cieľ pre všetky členské štáty – podiel 10 % biopalív na celkovej spotrebe benzínu a nafty v doprave v EÚ do roku 2020,

- pripravované ustanovenia na výkonné emisné normy nových osobných automobilov – ako súčasť integrovaného prístupu spoločnosti na zníženie emisií CO₂ z ľahkých úžitkových vozidiel.

- Prehľad poskytovania štátnej pomoci vrátane environmentálne škodlivých dotácií a štátnej podpory.

- Podpora informovanosti a aktívnej účasti prostredníctvom zabezpečovania cielených školení na zvýšenie povedomia obchodnej a spotrebiteľskej sféry, zriaďovaním informačných databáz o výmene informácií v rámci vývoja, zavedenia a transferu technológií s cieľom posilňovania spolupráce verejného a súkromného sektora.

- Podpora zeleného verejného obstarávania prostredníctvom rozširovania vzorových podmienok verejnej súťaže, stanovenia dobrovoľných cieľov a poskytovania usmernenia o ukazovateľoch a benchmarkingu. Zintenzívnenie dopytu po environmentálnych technológiách a ekoinováciách by sa malo podporiť uplatňovaním v súkromnom obstarávaní tak zo strany Komisie, členských štátov, ale aj príslušných zainteresovaných strán.

Aktivity EÚ v oblasti finančnej podpory

Od začiatku realizácie ETAP sa na konkrétne projekty prideliť v rámci 6. rámcového programu pre vedu a výskum približne 1,4 miliardy eur. V rámci 7. rámcového programu sa táto podpora zvýši až na 30 % z 32 miliardy eur. Rizikové investície v období rokov 2003 - 2006 sa v oblasti zavedenia čistejších technológií uplatnili vo výške takmer 2 miliardy eur. Na úrovni EÚ zriadila EIB Finančný mechanizmus v oblasti zmeny klímy (CCFF), kde je k dispozícii 1 miliarda eur.

V rámci zlepšovania trhových podmienok je zriadený Program pre konkurencioschopnosť a inováciu (CIP), v rámci ktorého je na podporu ekologických inovácií pridelených 433 miliónov eur. V rámci Mechanizmu pre rast a inovácie, ktorý spravuje EIF, je určených 228 miliónov eur. 205 miliónov eur je určených na trhové uplatnenie projektov a 728 miliónov eur bude k dispozícii na podporu

energetickej účinnosti a obnoviteľných zdrojov energie. Finančný nástroj na zdieľanie rizík (RSFF), ktorý je spoločným nástrojom Komisie a EIB, umožní poskytovať EIB pôžičky do výšky 10 miliárd eur, pričom 2 miliardy eur budú k dispozícii na projekty v rámci tématických oblastí 7. rámcového programu pre vedu a výskum s cieľom zlepšenia výskumných projektov súkromného a verejného sektora. V rámci štrukturálnych fondov na nové programovacie obdobie sa na inovácie v rámci kohéznej politiky prideliť okolo 21 %, pričom jej prioritami sú ekoinovácie, obnoviteľná energia, energetická účinnosť a čistá mestská doprava.

Implementácia ETAP v podmienkach SR

Vo väzbe na výzvy Európskej komisie zostaví postupnosť implementácie ETAP v členských krajinách, ktorá by identifikovala konkrétne opatrenia a termíny súvisiace predovšetkým s dimenziou výskumu a využívaním výsledkov v praxi, podporou malých a stredných podnikov, s využívaním rizikového kapitálu a s odstránením škodlivých dotácií, vláda SR schválila uznesením č. 1046/2005 dokument Postupnosť (Roadmap) implementácie Akčného plánu pre environmentálne technológie (ETAP) v Slovenskej republike.

Celkovo bolo na podporu environmentálnych technológií vymedzených 12 úloh so stručnou charakteristikou stavu v danej oblasti, návrh opatrenia, merateľný ukazovateľ pokroku a kontakt na zodpovedný rezort, prípadne inštitúciu. Keďže ďalšou požiadavkou EK je pravidelné dvojročné preskúmavanie, vyhodnotenie implementácie ETAP na národných úrovniach, ako aj aktualizácia na ďalšie obdobie, Ministerstvo životného prostredia SR v spolupráci s Centrom environmentálneho manažérstva Slovenskej agentúry životného prostredia a s ďalšími zainteresovanými ústrednými orgánmi štátnej správy vypracovalo Návrh aktualizácie postupnosti (Roadmap) implementácie ETAP v SR, ktorý vláda schválila uznesením č. 19 z 9. januára 2008. Aktualizovaný materiál obsahuje okrem všeobecnej úvodnej časti dve hlavné kapitoly: (1) vyhodnotenie plnenia opatrení za roky 2006 a 2007, (2)

aktualizáciu postupnosti implementácie ETAP na ďalšie obdobie rokov 2007 a 2008. V skrátenom prehľade uvádzame výstupy z vyhodnotenia plnenia jednotlivých úloh ETAP za roky 2006 a 2007:

- 8 projektov v rámci Štátneho prierezového programu výskumu a vývoja Ministerstva školstva SR pod názvom Rozvoj progresívnych technológií pre výkonnosť ekonomiku so zameraním na environmentálne technológie,

- vytvorený informačný portál na webovej stránke SAŽP s odkazmi na dôležité a súvisiace údaje s ETAP,

- informácie o počte ocenených výrobkov národnou environmentálnou značkou Environmentálne vhodný výrobok (environmentálne označovanie typ I), certifikátov na vlastné vyhlásenia organizácií o environmentálnych vlastnostiach výrobkov (environmentálne označovanie typ II), registrovaných organizácií v EMAS a certifikovaných systémoch environmentálneho manažérstva podľa ISO 14001 v SR,

- vládou SR schválený návrh zákona o environmentálnom navrhovaní a používaní výrobkov využívajúcich energiu a predložený do Národnej rady SR (zákon o ekodizajne), gestorom návrhu zákona je Ministerstvo hospodárstva SR,

- uplatňovanie podpory nákupu inovatívnych technológií a budovania systémov manažérstva kvality (schéma IT a K), v rámci ktorej boli poskytnuté nenávratné finančné prostriedky vo výške 13 934 tis. Sk len v roku 2005,

- schéma na podporu úspor energie a využitia obnoviteľných energetických zdrojov (schéma de minimis DM-003/03), v rámci tejto schémy neboli na hodnotené obdobie pridelené finančné prostriedky,

- podpora rozvoja obnoviteľných zdrojov energie (OZE) prostredníctvom vládou SR chválenej Stratégie vyššieho využitia obnoviteľných zdrojov energie v SR, Programu vyššieho využitia biomasy a slnečnej energie v domácnostiach do roku 2015 schváleného Ministerstvom hospodárstva SR a návrhu Akčného plánu využívania biomasy, ktorý vypracovalo Ministerstvo pôdohospodárstva SR,

- podpora využívania biopalív v doprave prostredníctvom Národného programu rozvoja biopalív na roky 2006 až 2010, schváleného vládou SR v decembri 2005 a praktickou realizáciou ustanovenou zákonom č. 98/2004 Z. z. o spotrebnej dani z minerálneho oleja a nariadením vlády SR č. 246/2006 Z. z. o minimálnom množstve pohonných látok vyrobených z obnoviteľných zdrojov v motorových benzínach a motorovej naftě, uvádzaných na trh,

- podpora v rámci Environmentálneho fondu, pričom vo väzbe na oblasť ochrany ovzdušia a ozónovej vrstvy Zeme boli v roku 2006 poskytnuté dotácie vo výške 5,9 milióna Sk na 5 projektov a za 1. polrok 2007 vo výške 25,515 miliónov Sk na 19 projektov,

- finančné aktivity Recyklačného fondu, v rámci ktorých sa podporilo v roku 2006 14 projektov v objeme 153 002 024 Sk a v roku 2007 sa schválilo 18 projektov vo výške 306 146 081 Sk. Tieto dotácie boli určené na podporu recyklačných technológií a zhodnocovanie odpadu. Recyklačný fond podporil aj projekty zamerané na inovatívne technológie, kde sa poskytli dotácie vo výške 39 979 10 Sk,

- informácie o poskytovaní environmentálnej štátnej pomoci z Operačného programu Základná infraštruktúra v predchádzajúcom programovacom období, z Environmentálneho fondu a poskytovaní prostriedkov z Recyklačného fondu,

- aktivity v oblasti zeleného verejného obstarávania, upravené zákonom č. 25/2006 Z. z. o verejnom

Pokračovanie na s. 19